

Mi lesz Észak-Írországgal?

2022. május 5-én az Ír-sziget újraegyesítéséért küzdő katolikus *Sinn Féin* az ír szétszakítottság száz éve alatt először szerzett többséget a belfasti parlamentben, és ez újabb okot adott a brit kormánynak a korábban kitárgyalt brexitmegállapodás feszegetésére. London most egyoldalúan módosítaná a szerződéshez csatolt északír protokollt, ebben ugyanakkor Brüsszel, Washington és számos európai állam is az észak-írországi megbékélésről szóló nagypénteki megállapodás aláírását látja.

A brexittárgyalásoknak már a kezdetektől sarkalatos pontja volt az észak-írkérdés. Az Egyesült Királyság és az EU már a kilépési megállapodásról szóló tárgyalások korai szakaszában elismerte az Ír-sziget különleges helyzetét, illetve az észak-írországi megbékélésről kötött 1998. évi nagypénteki megállapodás tiszteletben tartásának szükségességét. A megoldást a tárgyalások során az Írországról és Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv (protokoll) jelentette, amely értelmében¹ nem lesz ellenőrzött határ Írország és Észak-Írország között, lehetővé téve ezzel a sziget gazdaságának zökkenőmentes működését és biztosítva az EU egységes áru piacának integritását. Így viszont a protokoll alapján a Nagy-Britannia és Észak-Írország közötti áruforgalmat kell eseti ellenőrzéseknek alávetni észak-írországi kikötőkben, annak megakadályozására, hogy Észak-Írországból Írországba, vagyis az unió egységes piacára ellenőrizetlen termékek kerüljenek be.

Nem sokkal a brexitmegállapodás hatálybalépését követően azonban London már el is kezdte feszegetni a kitárgyalt megállapodást, mondván az északírprotokoll módosításra szorul, mivel gyakorlati működése több ponton sem egyeztethető össze a brit érdekekkel. 2021 októberében Westminster javaslatot terjesztett² az EU elé a protokoll módosítása érdekében. A feszült hangulatú tárgyalások után azonban a britek által belengetett egyoldalú felfüggesztés egy időre lekerült a napirendről.

Az újabb fordulatot az hozta el, hogy a 2022. május 5-én tartott észak-írországi helyi parlamenti választáson – az előzetes közvélemény-kutatásoknak

¹ Európai Bizottság: *Jegyzőkönyv Írországról és Észak-Írországról* (2020. január 31.).

² Nagy-Britannia módosítaná az észak-írországi protokollt. *Kitekintő.hu*, 2021. október 13.

megfelelően – történelmi győzelmet aratott³ az észak-írországi brit fennhatóság ellen és az ír sziget újraegyesítéséért küzdő katolikus Sinn Féin párt. A legnagyobb britellenes észak-írországi katolikus mozgalom az Ír-sziget egy évszázaddal ezelőtti megosztása óta először szerezte meg a legtöbb képviselői helyet a belfasti parlamentben, így 1921 óta először lehet katolikus vezetője Észak-Írországnak.

A kormányalakításhoz azonban rögsz út vezet majd. Az 1998-as nagypénteki megállapodás értelmében ugyanis a kormány megalakításához – egységkormányt alkotva – kötelezően szükséges a mindenkor legnagyobb katolikus és protestáns pártok, vagyis a Sinn Féin és a Demokratikus Unionista Párt részvétele is. Az euroszeptikus protestánsok azonban a választás után leszögezték: addig nem delegálnak miniszterelnök-helyettest a felekezeti hatalom-megosztáson alapuló kormányba, amíg az északírprotokoll ügye meg nem oldódik.

Ezzel szemben a Sinn Féin már a választás előtt leszögezte,⁴ hogy a választást követő években napirendre kívánja venni Észak-Írország elszakadásának kérdését az Egyesült Királyságtól, vagyis az Ír-sziget egyesüléséről szóló népszavazás kiírását fogja szorgalmazni. Ezt a nagypénteki megállapodás lehetővé teszi, de az egyesítésről az Ír Köztársaságban is referendumot kell tartani. A felvetés azért is lehet aggasztó az egységpártiak számára, mivel bár a brexitről szóló 2016-os népszavazáson országos átlagban a résztvevők közel 52%-a szavazott a kilépésre, Észak-Írországból a választók csaknem 56%-a a bennmaradásra voksolt.⁵

Az északír katolikusok győzelmét követően brit részről újra erőteljesen felmerült az északírprotokoll felülvizsgálata. Május 17-én Liz Truss brit külügyminiszter bejelentette:⁶ a brit kormány a következő hetekben törvénytervezetet terjeszt be az északírprotokoll módosítására, egyértelműen előirányozva⁷ az egyoldalú cselekvést. A gyakorlatban ez a felek által korábban kitárgyalt brexit-megállapodás hatálytalánítását jelentené.

³ Bejelentették: egy évszázada nem történt ekkora előrelépés az ír sziget újraegyesítése felé. *Portfolio*, 2022. május 7.

⁴ Kimondta a várható győztes: népszavazás kell az ír sziget egyesítéséről, amivel visszalépne az EU-ba Észak-Írország. *Portfolio*, 2022. április 26.

⁵ Peter Kristof – MTI: Történelmi győzelem: a Sinn Féin nyerte az északír választásokat. *Euro-news*, 2022. május 8.

⁶ Northern Ireland Protocol: Foreign Secretary's Statement. *Gov.uk*, 2022. május 17.

⁷ Chris Andrews: Northern Ireland Protocol: Legislative Solution Needed, Says PM. *BBC*, 2022. május 16.

Truss bejelentését megrökönyödéssel fogadta az Európai Bizottság⁸ és számos tagállam⁹ egyaránt. Többen arra hívták fel a figyelmet, hogy egy ilyen egyoldalú fellépés felboríthatja a brexit utáni kétoldalú kereskedelem teljes rendszerét, illetve kereskedelmi háborút vonhat maga után az Egyesült Királyság és az EU között. Május 18-án az uniós nagykövetek támogatták¹⁰ Maroš Šefčovič intézményközi kapcsolatokért felelős biztos azon tervét, hogy az EU fokozatosan megtorló intézkedéseket vezessen be az Egyesült Királysággal szemben, amennyiben Westminster olyan jogszabályt fogad el, amely aláássa az északírjegyzőkönyvet.

A brit kormány északírprotokoll egyoldalú felmondására vonatkozó terveit az Amerikai Egyesült Államokból is súlyos bírálatok érték. Nancy Pelosi képviselőházi elnök kifejtette:¹¹ „mélyen aggasztó, hogy az Egyesült Királyság most egyoldalúan törekszik az északírjegyzőkönyv felmondására. [...] Ha az Egyesült Királyság úgy dönt, hogy aláássa a nagypénteki megállapodást, a Kongresszus nem tud és nem is fog támogatni kétoldalú szabad kereskedelmi megállapodást az Egyesült Királysággal.” Továbbá az amerikai Kongresszus jelenleg is Egyesült Királyságban tartózkodó¹² delegációjának vezetője, a demokrata Richard Neal is az északírkérdés tárgyalásos úton történő megoldására szólította fel¹³ a londoni kormányt.

2022. május 23.

Felhasznált irodalom

Andrews, Chris: Northern Ireland Protocol: Legislative Solution Needed, Says PM. *BBC*, 2022. május 16. Online: www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-61456677

⁸ Uniós biztos: Aggályokat vet fel, hogy London módosítaná az észak-írországi jegyzőkönyvet. *Hirado.hu*, 2022. május 17.

⁹ Jakob Hanke Vela – Suzanne Lynch: Brussels Playbook: Treaty Change Not Dead Yet – The EU’s Military Play – A Look Inside Brussels’ Renewables Plan. *Politico*, 2022a. május 18.

¹⁰ Jakob Hanke Vela – Suzanne Lynch: Brussels Playbook: EPP Reshuffle – Greece Wants Wall – Sanctioning Schröder. *Politico*, 2022b. május 19.

¹¹ Pelosi Statement Reaffirming Support of the Northern Ireland Protocol. *Speaker.gov*, 2022. május 19.

¹² Jakob Hanke Vela – Suzanne Lynch: Brussels Playbook: Russia’s New Scorched Earth Strategy – US Brexit Sheriffs in Town – Money for Ukraine. *Politico*, 2022c. május 20.

¹³ Senior US Lawmaker Pushes UK To Find ‘Solution’ to Northern Ireland Stand-Off. *Financial Times*, 2022.

Mi lesz Észak-Írországgal?

- Bejelentették: egy évszázada nem történt ekkora előrelépés az ír sziget újraegyesítése felé. *Portfolio*, 2022. május 07. Online: www.portfolio.hu/global/20220507/bejelentettek-egy-evszazada-nem-tortent-ekkor-elorelepes-az-ir-sziget-ujraegyesitese-fele-543547
- Európai Bizottság: *Jegyzőkönyv Írországról és Észak-Írországról* (2020. január 31.). Online: https://ec.europa.eu/info/strategy/relations-non-eu-countries/relations-united-kingdom/eu-uk-withdrawal-agreement/protocol-ireland-and-northern-ireland_hu
- Hanke Vela, Jakob – Suzanne Lynch: Brussels Playbook: Treaty Change Not Dead Yet – The Eu’s Military Play – A Look Inside Brussels’ Renewables Plan. *Politico*, 2022a. május 18. Online: www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/treaty-change-not-dead-yet-the-eus-military-play-a-look-inside-brussels-renewables-plan/
- Hanke Vela, Jakob – Suzanne Lynch: Brussels Playbook: EPP Reshuffle – Greece Wants Wall – Sanctioning Schröder. *Politico*, 2022b. május 19. Online: www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/epp-reshuffle-greece-wants-wall-sanctioning-schroder/
- Hanke Vela, Jakob – Suzanne Lynch: Brussels Playbook: Russia’s New Scorched Earth Strategy – Us Brexit Sheriffs in Town – Money for Ukraine. *Politico*, 2022c. május 20. Online: www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/russias-new-scorched-earth-strategy-us-brex-it-sheriffs-in-town-money-for-ukraine/
- Kimondta a várható győztes: népszavazás kell az ír sziget egyesítéséről, amivel visszalépne az EU-ba Észak-Írország. *Portfolio*, 2022. április 26. Online: www.portfolio.hu/global/20220426/kimondta-a-varhato-gyoztes-nepszavazas-kell-az-ir-sziget-egyesiteserol-amivel-visszalepne-az-eu-ba-eszak-irszag-541229
- Kristof, Peter – MTI: Történelmi győzelem: a Sinn Féin nyerte az északír választásokat. *Euronews*, 2022. május 8. Online: <https://hu.euronews.com/2022/05/08/tortenelmi-gyozelem-a-sinn-fein-nyerte-az-eszakir-valasztasokat>
- Nagy-Britannia módosítaná az észak-írországi protokollt. *Kitekintő.hu*, 2021. október 13. Online: <https://kitekinto.hu/2021/10/13/europai-ugyek/nagy-britannia-modositana-az-eszak-irszagi-protokollt/194885/>
- Northern Ireland Protocol: Foreign Secretary’s Statement. *Gov.uk*, 2022. május 17. Online: www.gov.uk/government/speeches/northern-ireland-protocol-foreign-secretarys-statement-17-may-2022
- Pelosi Statement Reaffirming Support of the Northern Ireland Protocol. *Speaker.gov*, 2022. május 19. Online: www.speaker.gov/newsroom/51922-4
- Senior Us Lawmaker Pushes UK to Find ‘Solution’ to Northern Ireland Stand-Off. *Financial Times*, 2022. Online: www.ft.com/content/b539a302-f7cd-4f89-ac9e-b6ba4da96ea1
- Unió biztos: Aggályokat vet fel, hogy London módosítaná az észak-írországi jegyzőkönyvet. *Hirado.hu*, 2022. május 17. Online: <https://hirado.hu/belfold/cikk/2022/05/17/unios-biztos-aggalyokat-vet-fel-hogy-london-modositana-az-eszak-irszagi-jegyzokonyvet>